



REGLEMENTAREA JURIDICĂ A ACORDĂRII ASISTENȚEI JURIDICE INTERNAȚIONALE ÎN MATERIE PENALĂ ȘI SOLUȚII DE IMPLEMENTARE

Angela CUCIURCĂ,
doctor în drept
Rodica CUCIURCĂ,
magistru în drept

SUMMARY

Mutual granting by countries of international legal assistance in criminal matters plays an important role in international cooperation in order to combat criminality.

Providing mutual assistance can be profitable only provided multilateral evidence of the normative acts in force, which are containing in national legislation and international treaties, only based on the real estimations, both the real situation, as well as their likely interaction projects at the level of creation and application of laws.

Keywords: international legal assistance, combating international criminality, international cooperation, mutual rendition of the offenders refugees, enforcement of foreign judgments, rogatory letters.

REZUMAT

Acordarea reciprocă de către state a asistenței juridice internaționale în materie penală ocupă un loc important în cooperarea internațională, în scopul combaterii criminalității.

Acordarea asistenței reciproce poate fi fructuoasă numai cu condiția evidenței multilaterale a actelor normative în vigoare, care se conțin în legislația națională și în tratatele internaționale, numai în baza estimării reale a situației actuale, cât și a perspectivelor probabile de interacțiune a acestora la nivel de creare și aplicare a legilor.

Cuvinte-cheie: asistență juridică internațională, combaterea criminalității internaționale, cooperare internațională, extradare reciprocă a infractorilor refugiați, executarea hotărârilor străine, comisii rogatorii.

Introducere. Problematika asistenței juridice internaționale în materie penală este una actuală ce merită o abordare minuțioasă. Progresul vertiginos al științei și tehnicii, dezvoltarea societății umane, a statelor și națiunilor lumii duce la intensificarea cooperării între state pe diverse planuri ale activității politice, sociale, economice, culturale, juridice. La etapa actuală de dezvoltare a societății contemporane, colaborarea internațională între state suverane și egale în drepturi devine, așadar, o realitate incontestabilă, impusă de necesități obiective.

Rezultate obținute și discuții. Colaborarea și asistența în diverse domenii ale activității juridice constituie forme importante de cooperare internațională. Pe planul raporturilor juridice, atunci când acestea intră în circuitul juridic internațional, principiul cooperării are, de asemenea, un rol primordial.

După cum se știe, în scopul combaterii fenomenului infracțional nu numai pe plan intern, ci și pe plan internațional este necesară cooperarea statelor în materie juridică, în sensul colaborării și asistenței în diversele domenii ale

activității juridice. O asemenea cooperare apare cu atât mai importantă din perspectiva integrării în Uniunea Europeană, în vederea asigurării compatibilității cadrului nostru normativ cu cerințele aquisului comunitar [1; p. 7].

Consolidarea bazei juridice a vieții sociale și de stat necesită utilizarea coordonată a metodelor de reglementare atât interne, cât și internaționale. În această ordine de idei, legislația Republicii Moldova în domeniul asistenței juridice reprezintă un instrument important al politicii sale de largă dezvoltare a relațiilor de colaborare cu toate țările lumii, de promovare a unui climat de pace și securitate, de reprimare a oricăror forme de violență și încălcare a legii. Contribuția practicii noastre convenționale la practica generală în materia asistenței juridice reflectă și subliniază încă o dată dorința țării noastre de a dezvolta progresiv relațiile de colaborare juridică cu alte state, de a contribui la cunoașterea reciprocă între națiuni și la apărarea drepturilor fundamentale ale omului.

Metode și materiale aplicate. Pentru analiza problemei abordate au fost utilizate un șir de metode: com-

parativă, inductivă, deductivă, logico-juridică. Ca material empiric au fost utilizate un șir de tratate internaționale multilaterale și bilaterale, tratatele interguvernamentale, tratatele interdepartamentale, diverse acorduri de colaborare, legi și hotărâri ce constituie baza juridică a asistenței juridice internaționale în materie penală.

Dezvoltarea continuă a mijloacelor de transport, viteza și ușurința cu care se circulă dintr-o parte în alta a globului pământesc, sporesc posibilitatea comiterii de infracțiuni de către cetățenii unui stat pe teritoriul altui stat sau permit celor ce au săvârșit o infracțiune pe teritoriul unei țări să se refugieze cu ușurință în altă țară.

În foarte multe cazuri aplicarea legii penale a unui stat în vederea tragerii la răspundere penală a infractorilor solicită îndeplinirea pe teritoriul altui stat a unor acte și măsuri necesare pentru realizarea represiunii, începând de la descoperirea infracțiunilor, identificarea și arestarea infractorilor, percheziții, audieri de martori și expertize și terminând cu solicitarea și acordarea extradării, ori cu recunoașterea hotărârilor penale străine [2; p. 13].



Așadar, interesul pe care fiecare stat îl are în vederea combaterii fenomenului infracțional, necesitatea unei apărări internaționale contra anumitor infracțiuni, a unei protecții internaționale a drepturilor omului, precum și necesitatea administrării în bune condiții a justiției penale, au făcut să apară ideea de asistență juridică și de colaborare între state în domeniul prevenirii și combaterii infracțiunilor.

În combaterea criminalității, mijloacele de drept național sînt principale, iar mijloacele de drept internațional sînt subsidiare, suplimentare. Același lucru se întîmplă și în combaterea criminalității internaționale. După părerea noastră, este necesar să acceptăm punctul de vedere a lui I. Jdanov și L. Kostin, care presupun că „colaborarea statelor în vederea combaterii criminalității este partea componentă principală a relațiilor internaționale la etapa contemporană. Particularitatea acestei colaborări constă în faptul că combaterea criminalității ține preponderent de componența națională a statelor, deoarece criminalitatea ca fenomen social are în general un caracter național, determinat de totalitatea factorilor sociali, economici, juridici, etc. activi într-un anumit stat” [3; p. 42]. Considerăm că anume datorită acestui fapt colaborarea internațională poartă un caracter auxiliar față de mijloacele naționale. Are dreptate D. Bekeșev, spunînd că „eficiența tratatului internațional depinde de faptul cît de coordonat este caracterul măsurilor care se întreprind în vederea combaterii criminalității” [4; p. 35].

Practica multor state, inclusiv a Republicii Moldova, merge pe calea includerii în sistemul legislației sale a normelor convențiilor internaționale. După cum a menționat, pe bună dreptate, I. Lukașuk, „dacă statul semnează un tratat internațional, acest fapt presupune pentru acel stat obligația de a-și revizui legislația sa națională în domeniul respectiv” [5; p. 210].

Totodată, autorii ruși Larin, Savițki și Melnikov apreciază că „asistența și colaborarea interstatală privind elaborarea strategiilor luptei cu criminalitatea presupun verificarea strategiilor naționale; respectiv, în situația unor rezultate pozitive în plan internațional, urmează o îmbunătățire a legislației naționale. Fiind vorba de lupta cu

criminalitatea, aceasta în primul rînd include legislația penală și procesual-penală” [6; p. 280].

Merită atenție și părerea lui G. Ignatenko, care este convins că „dreptul național este chemat să reglementeze formele și metodele de executare din tratatele internaționale, precum și mijloacele de realizare care reies din aceste tratate” [7; p. 45].

Din examinarea legislației internaționale ce o reglementează rezultă că această cooperare între state în combaterea criminalității cunoaște două forme principale, și anume:

– colaborarea sau conlucrarea statelor pentru combaterea unor categorii de infracțiuni;

– asistența juridică reciprocă pentru realizarea de către fiecare stat a justiției penale pe teritoriul său.

Conlucrarea sau colaborarea statelor în lupta împotriva criminalității se realizează, în principal, prin semnarea sau aderarea la convenții internaționale, prin care țările își asumă obligații de a reprimă, prin mijloace proprii, anumite categorii de infracțiuni. Pot fi menționate în acest sens convențiile internaționale pentru reprimarea unor infracțiuni privind traficul ilicit de droguri, de arme sau de persoane, a terorismului, corupției, spălării banilor sau a produselor infracțiunii etc.

Asistența juridică este o formă de cooperare internațională care, spre deosebire de conlucrarea internațională în combaterea unor anumite categorii de infracțiuni transnaționale comise de asociații sau grupuri criminale, se realizează prin concursul acordat de un stat altui stat de a-și îndeplini funcția de realizare a justiției, ca expresie a suveranității sale [8; p. 70].

Asistența juridică între state, ca formă de cooperare internațională în materie penală, se realizează prin următoarele modalități:

– extrădarea reciprocă a infractorilor refugiați pe teritoriul lor;

– transferul reciproc de proceduri în materie penală;

– acordarea reciprocă de asistență judiciară în materie penală;

– transferul reciproc al persoanelor condamnate;

– recunoașterea și executarea hotărîrilor străine.

Toate aceste modalități se realizează prin reciprocitate, în convențiile

care le reglementează fiind prezentă, chiar de la primele articole, prevederea prin care părțile se angajează să-și acorde reciproc sprijin în materia transferului de proceduri ori de persoane condamnate [9] sau să-și predea reciproc persoanele care sînt urmărite pentru o infracțiune [10], ori să-și transmită anumite documente, date etc. și să efectueze anumite acte de urmărire penală.

Realizarea efectivă a uneia dintre aceste modalități nu poate avea loc decît în urma unei cereri pe care statul interesat o adresează altui stat, cerere însoțită de înscrisurile ajutătoare, prin care își justifică demersul și probează îndeplinirea condițiilor necesare de admisibilitate. Aceasta înseamnă că este vorba despre acte cu desfășurare în două etape, între două categorii de state [11; p. 42]: state solicitante și state solicitate.

În toate modalitățile de realizare a asistenței juridice internaționale în materie penală există și activități ce fac obiectul asistenței judiciare. Astfel, transferul de proceduri în materie penală nu este posibil fără transmiterea actelor de urmărire și măsurile preventive luate împotriva infractorului, transmiterea documentelor și a dosarului penal, a informațiilor privind cazierul judiciar, măsurilor asiguratorii etc., unele dintre acestea fiind specifice asistenței judiciare [12].

Totodată, există anumite legături nu numai între modalitățile de realizare a asistenței juridice, ci și între acestea, pe de o parte, și conlucrarea sau colaborarea statelor în combaterea unor anumite categorii de infracțiuni, pe de altă parte, așa cum rezultă din examinarea unor convenții de combatere a criminalității internaționale.

În cazul în care se pune problema unei asistențe juridice între statul nostru și alt stat, regulile convenite în tratatul de asistență juridică își au aplicare deplină. Fiind însă posibilă o colaborare între țara noastră și o țară cu care nu avem tratat de asistență juridică, în practică se pot folosi reguli stabilite pe bază de reciprocitate. În fine, în cazul în care nici astfel de reguli nu sînt stabilite, Codul de procedură penală din 2003 a adoptat, în art. 531-559, norme după care să se conducă asistența juridică internațională. Astfel de norme pot fi stabilite și prin legi speciale,



de exemplu Legea nr. 371-XVI din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală.

În literatura de specialitate s-a subliniat că în concepția actuală a Legii cu privire la asistența juridică internațională se cuprind îndeosebi următoarele forme de cooperare juridică internațională în materie penală:

- a) transmiterea înscrisurilor, datelor și informațiilor;
- b) comunicarea actelor de procedură;
- c) citarea martorilor, experților și persoanelor urmărite;
- d) comisiile rogatorii;
- e) transferul, la solicitare, de proceduri penale;
- f) extrădarea;
- g) transferul persoanelor condamnate;
- h) recunoașterea hotărârilor penale ale instanțelor judecătorești străine;
- i) comunicarea cazierului judiciar.

În concluzie, potrivit actualei reglementări, conceptul de cooperare judiciară internațională se apropie de sensul larg al noțiunii de asistență juridică internațională în materie penală, iar asistența juridică internațională se consideră ca fiind doar una dintre formele de cooperare judiciară internațională. [13; p. 396].

Prin asistență juridică internațională în materie penală se urmărește prevenirea fenomenului infracțional sub ambele sale aspecte – atât ca prevenție specială, cât și ca prevenție generală. Pentru realizarea acestui obiectiv complex, este necesară extinderea colaborării statelor în direcția cunoașterii atât a fenomenului internațional în profunzimea sa, cât și a antecedentelor penale ale diferiților infractori. În cadrul asistenței și cooperării internaționale trebuie organizate identificarea și arestarea infractorilor care s-au refugiat în altă țară și adunarea probelor care vor fi puse la dispoziția organelor judiciare cărora le revine competența de a realiza pedepsirea infractorului. Aceste operațiuni se amplifică atunci când mijloacele de probă pentru unele fapte se găsesc dispersate pe teritoriul mai multor state.

Organizarea unei colaborări internaționale între organele judiciare din diferite state în vederea asigurării unei bune administrări a justiției formează obiectul asistenței juridice în materie penală.

Cererea prin care se solicită asistență într-o cauză penală se expediază statului sub denumirea de *cerere de asistență juridică internațională în materie penală*, perfectată în corespundere cu cerințele tratatelor internaționale, conform art. 531, 532 din CPP al RM și conform Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Statul care formulează cererea de acordare a asistenței juridice se numește *stat solicitant*, iar cel căruia îi este adresată cererea de asistență juridică se numește *stat solicitat* [14].

Acordarea asistenței juridice internaționale în materie penală atinge interesele aceluși stat care s-a adresat după asistență.

Scopul principal al acestei instituții este unirea eforturilor țărilor în vederea combaterii criminalității, acordându-și reciproc asistență la descoperirea și cercetarea infracțiunilor, identificarea persoanelor care le-au comis și emiterea sentințelor echitabile, executarea acestor sentințe, precum și recuperarea prejudiciului cauzat victimelor infracțiunii, indiferent de faptul în ce stat se află, de diversitatea legislației naționale, a celei internaționale și a statelor străine.

Particularitatea instituției asistenței juridice internaționale în materie penală constă în aceea că ea are o apartenență de ramură mixtă, adică se reglementează atât de dreptul penal și procesual-penal național, cât și de cel internațional.

Volumul și procedura efectuării acțiunilor procedurale la acordarea asistenței juridice internaționale depind, într-o măsură oarecare, de ce comunitate internațională ține statul cu care conlucrează Republica Moldova: Consiliul Uniunii Europene sau Comunitatea Statelor Independente (CSI). Acordarea asistenței juridice internaționale în materie penală de către statele-membre ale Consiliului Europei se efectuează în baza convențiilor Consiliului Europei, tratatelor internaționale bilaterale și multilaterale la care Republica Moldova este parte și conform normelor capitolului IX din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

Dacă statul este membru al Comunității Statelor Independente, atunci asistența juridică internațională se acordă în corespundere cu Conven-

ția cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnată la Minsk la 22 ianuarie 1993, cu tratatele internaționale bilaterale la care Republica Moldova este parte și cu normele capitolului IX din CPP RM.

Reglementarea juridică. Acordarea asistenței juridice internaționale în materie penală, după cum s-a mai menționat, se efectuează în baza tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, normelor incluse în capitolul IX CPP al RM, precum și în baza Legii cu privire la asistență juridică internațională în materie penală, care stabilesc reglementarea juridică a asistenței juridice internaționale în materie penală, volumul și formele, subiecții și conținutul acesteia, procedura adresării și executării comisiilor rogatorii, conținutul și forma acestora, procedura efectuării extrădării, transferul persoanelor condamnate etc.

La etapa actuală, baza juridică a asistenței juridice internaționale în materie penală o constituie:

1. Tratatul internațional (interstatal) multilateral sau bilateral
2. Tratatul interguvernamental
3. Tratatul interdepartamental
4. Legislația națională cu privire la asistența juridică internațională în materie penală
5. Normele nescrise (obiceiurile) ale dreptului internațional (diplomația internațională, reciprocitatea etc.).

La realizarea asistenței internaționale în materie penală, documentul juridic de bază este Constituția Republicii Moldova, care a proclamat în alin. 1 art. 4 că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte, iar dacă va intra în vigoare vreun tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției, ea va fi precedată de o revizuire (alin. 2 art. 8). Astfel, Constituția nu determină locul normelor de drept internațional în cadrul sistemului juridic național, dar în caz de neconcordanțe au prioritate și se aplică direct reglementările internaționale.

Însă chiar și la includerea în Constituție a dispozițiilor privind introducerea normelor de drept internațional



în sistemul juridic național, aceste norme nu pot acționa în afara mecanismului care determină acțiunea lor în dreptul național.

Constituția, recunoscând prioritatea dreptului internațional asupra legislației naționale, nu presupune suveranitatea lui asupra Legii Supreme a țării [15; p. 17].

Pe lângă Constituția Republicii Moldova, colaborarea internațională în domeniul descoperirii și cercetării infracțiunilor se efectuează în baza unui șir de legi și acte normative subordonate Legii Supreme.

Colaborarea internațională în domeniul cercetării infracțiunilor presupune și respectarea **actelor juridice departamentale**.

Actele normative departamentale, – Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova din 04.11.1999 privind activitatea Procuraturii Generale și Ministerului Afacerilor Interne în combaterea crimei organizate și corupției; Protocolul privind cooperarea între Procuratura Generală a Republicii Moldova și Ministerul Public Român din 10.02.2005; Acordul de colaborare în domeniul asistenței juridice între Procuratura Generală a Republicii Moldova și Procuratura Generală a Uzbekistanului din 09.10.1992; Ordinul Procurorului General din 17 decembrie 2004 cu privire la cooperarea internațională a Procuraturii Republicii Moldova; Ordinul Procurorului General din 21.03.2005 despre aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea activității de asistență juridică internațională a Procuraturii Republicii Moldova – acordă atenție sporită relațiilor de cooperare cu organele similare din alte țări, cu organismele internaționale.

Lucrătorii procuraturii au participat la elaborarea și definitivarea Planului de cooperare dintre Republica Moldova, Consiliul Europei și Uniunea Europeană. Au fost desfășurate un șir de activități și în cadrul programelor și grupurilor de lucru ale Consiliului Europei, Pactului de Stabilitate, Uniunii Europene.

Asociația Internațională a Procurorilor, fiind prima și unica organizație de acest gen, are în calitate de membri instituții și indivizi din 130 de țări (aproape 300.000 de procurori) și își propune sporirea eficacității activității

procurorilor, promovarea cooperării internaționale între membrii asociației, de aceea conlucrarea și aderarea la ea pot îmbunătăți considerabil activitatea organelor procuraturii din țară [16; p. 25].

Examinând documentele de bază, atât de drept internațional, cât și legislația interstatală, se poate face concluzia că actualmente în Republica Moldova este creată o bază semnificativă în vederea colaborării internaționale cu alte state în descoperirea infracțiunilor.

Un spectru mai larg de activități, la fel cu caracter subsidiar, este prevăzut în acest sens de legiuitorul Republicii Moldova, care atribuie la volumul asistenței juridice următoarele: comunicarea actelor de procedură sau a hotărârilor judiciare persoanelor fizice sau juridice care se află peste hotarele țării; audierea persoanelor în calitate de martor, bănuț, învinuit, inculpat, parte civilmente responsabilă; efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicarea de obiecte și documente și transmiterea lor peste hotare; sechestrarea, confruntarea, prezentarea spre recunoaștere, identificarea abonaților telefonici, interceptarea comunicărilor, efectuarea expertizelor, confiscarea bunurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor și alte acțiuni de urmărire penală prevăzute de CPP al RM; citarea martorilor, experților sau a persoanelor urmărite de către organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată; preluarea urmăririi penale la cererea unui stat străin; căutarea și extrădarea persoanelor care au comis infracțiuni sau pentru a executa pedeapsă privativă de libertate; recunoașterea și executarea sentințelor străine; transferarea persoanelor condamnate; comunicarea cazierului judiciar sau alte acțiuni care nu contravin legislației procesuale penale [17].

Codul de procedură penală al Federației Ruse, spre deosebire de cel al Republicii Moldova, nu conține prevederi exprese referitoare la obiectul asistenței juridice. Doctrina rusă [18; p. 805], asumându-și obligația să suplinească această lacună, aduce următoarea clasificare a acțiunilor procedurale ce pot fi realizate prin comisie rogatorie: primirea cererilor și declarațiilor; acordarea asistenței la aducerea persoanelor aflate în deten-

ție pe teritoriul statului străin, pentru depunerea mărturiilor și acordarea ajutorului la desfășurarea anchetei și altor măsuri procesuale; înmînarea actelor referitoare la procedura în cauzele penale; executarea cercetărilor de anchetă și judecătorești; identificarea personalității și locului aflării anumitor persoane; efectuarea expertizelor judiciare; acțiuni cu privire la sechestrarea averii, transmiterea bunurilor căpătate pe cale criminală; alte modalități de asistență.

Astfel, legislația internă, ca și practica convențională a Moldovei în domeniul asistenței juridice, reprezintă un instrument important al politicii sale de largă dezvoltare a relațiilor de colaborare cu toate țările lumii, de promovare a unui climat de pace și securitate, de reprimare a oricăror forme de violență și încălcare a legii [19; p. 459]. Contribuția practicii noastre convenționale la practica generală în materia asistenței juridice internaționale reflectă și subliniază încă o dată dorința țării noastre de a dezvolta progresiv relațiile de colaborare juridică cu alte state, de a contribui la cunoașterea reciprocă între națiuni și la apărarea drepturilor fundamentale ale omului.

Unii juriști occidentali vorbesc înțemeiat și scriu despre „apropierea de modelul european al procesului penal” [21; p. 8], despre convergența procesual-penală care se manifestă nu doar prin apropierea și unificarea instituțiilor respective, dar și a sistemelor de drept în genere. Aceasta se demonstrează și prin reglementarea normativă a asistenței juridice internaționale, oferită de Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care stipulează în mod expres că dispozițiile tratatelor internaționale la care Moldova este parte și alte obligații internaționale ale țării noastre „vor avea prioritate în raport cu prevederile prezentului capitol”.

Rezultatele investigației. La momentul actual, după cum am mai menționat, cooperarea internațională în domeniul justiției penale se realizează la diferite niveluri și în diverse direcții: ea poate fi formală (cu caracter informativ) și procesuală, diferită după dimensiuni, după caracterul bi- sau multilateral.

Cele mai eficiente se dovedesc a fi cooperările bilaterale dintre state, ex-



ceptînd cazurile de influență a statului mai puternic asupra celui mai slab, în acest sens mai efectivă devine abordarea multilaterală a problemei. [22; p. 18]

Acordurile bilaterale între state presupun o detaliere a condițiilor de asistență juridică, reflectînd profund interesele părților. Însă nu mai puțin importante sînt și convențiile, în accepțiune largă, care conțin esența instrumentelor juridice, necesare pentru reglementarea chestiunilor apărute în procesul acordării ajutorului reciproc și care se bazează pe standardele recunoscute în domeniul drepturilor omului și pe principiul suveranității [23; p. 169].

Concluzii. Reieșind din noțiunea asistenței juridice internaționale în materia penală, din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și din principiile ce stau la temelie acestui institut, putem afirma cu certitudine că importanța asistenței juridice în materie penală are un rol major în combaterea criminalității, prin colaborarea și cooperarea statelor.

Acest institut, ca o excepție de la principiul suveranității de stat, care este cea trăsătură a puterii de stat de a fi supremă în raport cu oricare altă putere socială existentă în limitele sale teritoriale și independentă față de puterea oricărui alt stat sau organism internațional, calitate exprimată în dreptul statului de a-și stabili în mod liber, fără nici o intervenție din afară, scopul activităților sale pe plan intern și extern, sarcinile fundamentale pe care le are de îndeplinit și mijloacele necesare realizării lor, respectînd suveranitatea altor state și normele dreptului internațional, excepție ce se exprimă prin faptul că statele-părți acordîndu-și reciproc asistență juridică internațională în materie penală, cedează o parte din suveranitatea lor, în scopul cooperării pentru combaterea infracționalității.

Referințe bibliografice

- Lorincz, Anca-Lelia., *Asistența judiciară internațională*, București, 2007.
- Stănoiu, R., *Asistența juridică internațională în materie penală*, București, 1975.
- Жданов, Ю.Н., Костин, Л.Н., *Международное сотрудничество в борьбе с преступностью*, Москва, 1997.
- Бекешев, Д.К., *Взаимодействие органов дознания и следствия стран СНГ при расследовании преступлений*, дисс. к.ю.н., Москва, 1996.
- Лукашук, И.И., *Нормы международного права в правовой системе России*, Москва, 1997.
- Ларин, А.М., Мельникова, Э.Б., Савицкий, В.М., *Уголовный процесс России*, Москва: Изд. БЕК, 1998.
- Игнатенко, Г.В., *Взаимодействие внутригосударственного и международного права*, Свердловск, 1981.
- Lupulescu, N., *Asistența juridică internațională în materie penală*. În: RDP nr. 4/2005, RA „Monitorul oficial”, București, 2005.
- Art. 2 din *Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate*.
- Art. 1 din *Convenția Europeană de extrădare*.
- Mateuț G., Vasilescu M., *Transferul persoanelor condamnate*. În: RDP, nr. 2, 2003.
- Art. 13, 14, 15 din *Convenția Europeană privind transferul de proceduri în materie penală*.
- Lorincz, A.L., *Drept procesual penal. Partea specială*, București, 2007.
- Legea cu privire la asistență juridică internațională în materie penală*, nr. 371-XVI din 01.12.2006. MO nr. 14-17/42 din 02.02.2007, art. 2.
- Карташкин, В.А., *Права человека в международном и внутригосударственном праве*, Москва, 1995.
- Raportul activității Procuraturii Republicii Moldova în anul 2004*.
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, art. 533.
- Смирнов, А.В., Калиновский, К.Б., *Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации. Постатейный*, под общ. ред. А.В. Смирнова, статья 453, 2-е изд., Питер: Изд. СПб, 2004.
- Volonciu, N., *Tratat de procedură penală, partea specială*, vol. II, București: Ed. Paideia, 1994.
- Гуцепко, К.Ф., Головки, Л.В., Филимонов, В.А., *Уголовный процесс западных государств*, Москва: Изд. Зерцало, 2001.
- В.В. Милничук, *Институт взаимной правовой помощи по уголовным делам*, Москва: Изд. Юрлит-Информ, 2001.
- Кузьмина, С.С., *Процессуальные проблемы расследования уголовных дел в отношении иностранцев в соответствии с международными договорами*, СПб, Москва: Изд. Альфа, 1994.
- Hinsley, F.H., *Suveranitate*, Chișinău: Ed. Știința, 1998.